

Araştırma-İnceleme

**AMANDİNE YA DA İKİ BAHÇE ÖYKÜSÜNDEKİ İYİ VAHŞİ
MITİNİN İZLERİ**

Rabia TOPAN¹

Öz: Michel Tournier, yapıtlarındaki mitsel gönderimlerin zenginliğiyle tanınır ve mitlerin yeniden yorumlanmasında örnek teşkil eden yazarlar arasındadır. İlk öykü kitabı olan *Çalı Horozu*'nda da birçok mite gönderim yapar. Çocuk izleği yazarın yazınında önemli bir yer tuttuğundan, bu yapıtında birden fazla öykünün kahramanı çocuktur. *Amandine ya da İki Bahçe* adlı öykünün kahramanı da bir kız çocuğudur ve yazar bu yapıtında, bir kız çocuğunun doğal yaşamla karşılaşma serüvenini anlatır. Çocuk kahramanının gözünden uygar toplum ve doğal ortamı betimler. Bu betimlemeler yapılırken yazar, modern dünyadaki, başta eğitim olmak üzere, yanlış gördüğü doğruları eleştirir. Estetik olarak daha güzel bir ortamda bulunmasına karşın, bir çocuğun doğal ortamda daha mutlu olduğunu belirtir. Bu yapıtta yazar, "iyi vahşi"²mitinde anlatılan öz yeterliliğe sahip insan örneğindeki gibi, çocukların yetiştirilmesi gerektiğini ve insanların kendi cennetlerini aramasının önündeki engellerin kalkması gerektiğini salık verir. Dahası, Tournier için cennet olabilecek yerler uygar toplumun dışında kalan bir uzamda olabilir. Amandine, çocukların kuşatıldığı yapay ortamlardan uzaklaşma isteğini ve doğal bir ortamda daha mutlu olduklarını ortaya koyan bir figürdür. Bu yolculuktan bahsederken, Tournier her ne kadar bir çocuğun ergenliğe geçişini anlatsa da, iyi vahşi mitik izlekleri yardımıyla da bu yolculuğun daha iyi nasıl olabileceğine ışık tutar. Bu çalışmada, yapıttaki iyi vahşi mitini mit eleştirisi yaklaşımı ile incelemeyi amaçlıyoruz.

Anahtar Sözcükler: Mit, Mit Eleştirisi, Michel Tournier, Öykü, İyi Vahşi Miti.

¹ Arş. Gör., Gazi Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Fransız Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı. rabiatorpan@gazi.edu.tr

² Coğrafi keşiflerin başlamasından, Kara Kanunun (*Codenoir*)* çıkmasına kadar etkisini gösteren bu mit, Avrupalıların bozulan toplumdaki kaçıp, kayıp bir cenneti aramasını anlatan ve döneminde çok ses getiren, günümüzde ise bazı yazarlar tarafından kullanılan bir mittir.

*Bu kanun insani hakların hiçe sayıldığı, sömürge ülkelerinden getirilen kölelerin söz hakkı olmayıp, köle sahiplerinin bütün söz hakkına sahip olduğunu açıklayan, köleliği resmiyete döken, altmış maddelik bir kanun belgesidir.

TRACES OF THE NOBLE SAVAGE MYTH IN THE TALE “AMANDINE OR THE TWO GARDENS”

Abstract: Michel Tournier, known for the rich mythical references in his works, is an author who serves as a model for reinterpreting the myths. In his first tale book *The Fetishist*, he refers to several myths. As the theme of child holds a significant place in his literature, there are few children as heroes in this book. The hero of *Amandine or the two gardens* is a female child and the author presents the adventure of this girl, encountering with wild nature. He describes the modern society and wild nature from this female child's perspective. While making these descriptions, the author firstly criticizes modern education and then truths that turn out to be wrong. Even if a child lives in aesthetically nice places, s/he feels happier in wild nature. In this work, the author advises to raise children as autonomous beings as it is explained in the noble savage myth and to remove obstacles in order to encourage them to find their heavens. Moreover, heaven can take place where there is no modern civilization. *Amandine* is a figure for all children who desire going away from artificial environments and who are happier in wild nature. Although Tournier explains the process of a child's entrance into puberty, he also enlightens by showing how this process would be better by using noble savage mythemes. In this regard, this study aims to examine the noble savage in this tale in the light of myth criticism.

Keywords: Myth, Myth criticism, Michel Tournier, Tale, Noble Savage.

Giriş

Ocak ayında aramızdan ayrılan ve gazeteci Bernard Pivot'nun deyiimiyle “artık yaşayan en iyi Fransız yazar³” diye anılmayacak olan Michel Tournier, Fransız yazınında çok ses getiren yazarlardan biridir. Yazdığı yapıtlardaki “mit uğultuları” (Tournier, 1977, s. 187) okurların ilgisini çeker ve yapıtlarında yazara özgü bir tat olmasını sağlar. Bu çalışmamızda, yazarın ilk öykü kitabı olan *Çalı Horozu*'ndaki (*Le coq de bruyère*, 1978) *Amandine ya da İki Bahçe* (*Amandine ou les deux jardins*) öyküsündeki iyi vahşi mitinin (mythe du bon sauvage) yapıttaki mitik izleklerini (mythème) mit eleştirisi (mythocritique) yaklaşımıyla incelemeyi amaçlamaktayız. Bu yaklaşımla ilgili yeterince kaynak bulunmadığı kanısında olduğumuzdan, kısaca bu yaklaşımın özelliklerinden bahsetmeye çalışacağız.

Mit eleştirisi olarak dilimize çevrilsede aslında bir mit eleştirisinden (critiquedumythe) ziyade, Brunel'nin de ifade ettiği gibi “mit ve metnin yapısındaki benzeşimle (analogie) ilgilenen” (1992, s. 67) bir yaklaşımdır *mythocritique*. Bu yaklaşım, Gilbert Durand tarafından Charles Mauron'un ruh çözümsel eleştirisine (psycocritique) karşı öne sürülmüştür. Durand mit eleştirisi adını ilk kullandığı makalesinde, incelediği eserin ruh çözümsel

³ Le Huff Postavec AFP «L'écrivain Michel Tournierest mort à l'âge de 91 ans ». Erişim tarihi: 06 Nisan 2016, http://www.huffingtonpost.fr/2016/01/18/michel-tournier-mort-91-ans_n_9011410.html.

eleştirisini de yapar ve bunun basit bir eleştiri olduğunu vurgular. Sonrasında, Charles Mauron'u eleştirdiği noktaları ve bu yeni yaklaşımın neden gerekli olduğu üzerinde durur. Durand'a göre "kişisel mitler"⁴ eseri kapsamlı olarak incelemekte yetersiz kalır ve edebi bir tutum için, bencillik (égoïsme) veya benlikçilikten (égotisme) çok daha güçlü motifler olması gerekmektedir. Bu da mitlerle mümkündür ve "egonun kaprislerine verilenden çok daha üst bir yetkiyi mitlere vermek gerekir" (Durand, 1972, s. 84). Durand'ın görüşüne göre, mecazi olarak anlatmak gerekirse, eleştiri yaparken kişilerin gölgelerini kovalamaktansa, bir güneş gibi olan mitlerin bütün eserlere yayılmış ışınlarının peşine düşmek gerekir. Bu yüzden, "mit eleştirisinin bize çağrısı yalnızca bir mit avıdır" (Durand, 1996b, s. 230). Sanatçının görevini "mitleri ölümden kurtarmak" (Tournier, 1977, s. 183) olarak gören bir yazarın kitaplarında mit avı yapmak aslında çok da zorlu bir uğraş değil gibi görülmektedir; ancak, bu yeraltından su çıkarmak gibi en dipte saklı mitleri de arayıp bulmayı gerektiren bir çalışmadır. Bizde ilkel yaşam mitinin eserdeki kalıntılarını çıkarmak için Michel Tournier'nin *Çalı Horozu* adlı kitabındaki bir öyküyü ele aldık. Bu uğraş için gerekli olan mitik izlekleri belirledik ve bu izlekler üzerinden öyküleri incelemeyi amaçladık.

1. İyi Vahşi Miti (Mythe du bon sauvage)

Öyküleri incelemeden önce, izlerini arayacağımız mitin üzerinde kısaca durmanın faydalı olacağını düşünmekteyiz. Bu mit, özellikle deniz aşırı yolculukların başlaması ve ilkel (primitif) topluluklarla karşılaşılmasıyla ortaya çıkmıştır. Aydınlanma çağında, Tahiti'nin keşfinden sonra bu mit daha da bir önem kazanmış ve dünya üzerinde cennetimsi bir yaşam ütopyasıyla bu yolculuklar hız kazanmıştır. Bu mitin temelinde, insanlar ne kadar ilk (ilkel) insanlar gibi yaşarsa o kadar mutlu olabilecekleri ve gelişmiş toplumun getirdiği yozlaşmayı ancak böyle bir doğal yaşam ile aşabilecekleri inancı yatmaktadır. Mircea Eliade'a göre "ilkel yaşam miti Altınçağ mitinin nöbet değiştirmiş ya da uzatılmış halidir" (1957, s. 69) ve bu mitin temelinde, doğaya uygun yaşayan ideal insan (l'état d'homme) gibi hayat sürdürmek ve dünya üzerinde cenneti yaşamak vardır. Özellikle Rousseau'nun, "insan özgür doğar, oysa her yerde zincire vurulmuştur" (2012, s.4) sözü modern toplum eleştirisini en iyi ifade eden anlatılardan biridir. Bu mite etkilenen en ünlü üç isim Michel de Montaigne, Jean-Jacques Rousseau ve Denis Diderot'dur. Montaigne *Denemeler* adlı eserindeki *Yamyamlar (Des Cannibales)* denemesinde, toplumda görülen rüşvet, yolsuzluk ve haksızlıkların "bir insanın etinin öldükten sonra kızartmaktan ve yemekten çok daha barbarca" (2008, s. 264) olduğunu vurgular ve yozlaşmış bir toplumdansa ilkel bir topluluğun çok daha ahlaklı olduğunu savunur. Rousseau *Emile ya da Eğitim Üzerine* adlı kitabında Emile adlı bir kız çocuğunu doğal bir ortamda, özellikle uygar toplumdan uzakta kendine yeten

⁴ Kişisel mit kavramını ruh çözümsel eleştiriyi yanlış bulduğunu ifade etmek için kullanmıştır, zira bu yaklaşıma göre, eser, yazarın hayatını temel alarak incelenmeli ve yazar hakkında detaylı bilgiye sahip olunmalıdır. Bir başka deyişle, eseri incelerken yazar temelli bir eleştiri kullanılır.

bir birey olarak yetiştirmeyi anlatır. Bu eserde yazar, “doğuştan zayıf, her şeyden mahrum doğarız, güce ihtiyaç duyarız... Doğuştan sahip olmadığımız ve büyünce ihtiyacımız olacak her şeyi bize eğitim verir” (2014c, s. 19) der ve çocuğun eğitimini doğal ortamda doğayla uyumlu bir şekilde yapılması gerektiğini savunur. *İnsanlar Arasında Eşitsizliğin Kökeni* adlı yapıtta da, Rousseau toplumsal değerlerin ve sanayileşmenin insan üzerindeki olumsuz etkilerinden bahseder ve “ilkel insanın kullandığı tek aracı kendi bedeniyken” (2014a, s. 32) uygar insanların makineleşme nedeniyle kendi bedenlerini acizleştirmesini eleştirir. *Bilimler ve Sanatlar Üstüne Söylev* kitabını, yakın arkadaşı Diderot’yu hapishanede ziyarete giderken gördüğü ve konusu sanatların ahlaki etkileri ile ilgili bir afişten etkilenerek yazar ve bu yapıtta “bilimler ve sanatlar mükemmele doğru ilerledikçe, ruhlarımızın bozulduğunu” (2014b, s. 18) vurgular. Diderot da *Bougainville Seyahatine Ekler* adlı eserinde sömürgeciliği yaşlı bir Tahiti’li aracılığıyla eleştirir.

Bizim sizdeki imajımıza saygımız var. Ama bizi ve geleneklerimizi bırakın; onlar sizinkilerden çok daha bilge ve onurlu. Sizin işe yaramaz aydınlığımızla, sizin adlandırdığınız, bizim cahilliğimizi takas etmek istemiyoruz. Bizim sahip olduğumuz her şey gerekli ve güzel (1955, s. 13-14).

Diderot, Avrupalıların bu mit için bakir kalan yerleri tahrip edip oradaki yaşamı talan ettiklerinin altını çizer ve bunu haksız bulduğunu yazdığı yapıtta ortaya koyar. Yazarların hepsinin ortak eleştirisi, insanın doğal alanından çıkarılıp yapay bir ortamda yetiştirilmek zorunda bırakılmasıdır. Çünkü insan böyle bir ortamda erdemli olan davranışları kaybeder ve hırs, mülk edinme tutkusuna gibi duygulardan ötürü ahlaki yozlaşma yaşar; bunu aşabilmenin en iyi yolunda ilkel insanlar gibi bir yaşam sürdürmek olduğunu ileri sürerler. Bu yapıtları incelediğimizde, bu mitle ilgili doğal pedagoji, ilkel yaşam hülyası, cennet arayışı, doğaya uygun yaşayan doğal insan (l’état d’homme) mitik izleklerinin yapıtta taranması ve bu mitlerin Michel Tournier’nin kaleminde nasıl şekillendiğinin araştırmasını yapmayı amaçladık.

2. *Amandine ya da İki Bahçe*

Çocuk izleği Tournier’nin birçok yapıtında karşımıza çıkar ve ilginç bir savla, çocuğun iki kez sürgün yaşadığını ileri sürer. Mrozowski, Tournier’nin eserlerindeki sürgünü incelediğinde önemli bir tespit saptar: “Ergenlik, çocuğu etkileyen ilk dışlama, ilk acılı olay değildir. Her çocuk, doğumla birlikte anne bedeninden yapılmış bir cennetten çıkarılır” (1999, s. 58). Bir diğer deyişle, ilk sürgünü anne karnından çıkıp “geniş ve korkunç bir çöle” (Tournier, 1978, s. 25) gelmesiyle, ikincisini de çocukluktan ergenliğe geçmesiyle olduğunu söyler. Ayrıca, Tournier her çocuğun androjen olduğunu ve cinsiyetin ergenlikle kazanıldığını iddia eder. Bu yüzden başlangıç miti (le mythe initiatique) yapıtlarında yoğun bir şekilde karşımıza çıkar ve bu öykünün de ana mitidir; ancak içerisinde iyi vahşi miti izlerine de yoğun bir şekilde rastlarız. Yapıt günlük şeklinde yazılmıştır ve küçük bir kız çocuğunun duygularını anlatır. Yapıtta ilk dikkat çeken özellik, öyküde sadece haftanın iki gününde olan olayların anlatılması ve diğer günlerde Amandine’nin ne yaptığı konusunda bir

bilgi verilmemesidir. Bu günler, yani çarşamba ve pazar günlerinin seçilmesinin altındaki sebebi araştırdığımızda, bu günlerin dinlenme günleri olduğunu fark ettik. Fransa’da Çarşamba günü okul eğitiminin yarım olduğu, Pazar da hiç olmadığı bir gündür. Yani yazar, bu ayrıntıyla modern eğitimi eleştirir ve öykünün kahramanının asıl öğrenmesi gereken şeyleri doğal yaşamdan edindiğini belirtir. Zira yazara göre, çocuklara öğretilmesi gereken en elzem şey ergenliktir ve bu öyküdeki başkahraman, ergenliği yabancı bir kediyi, Kamicha[tte]’yı, inceleyerek bulur. Bu da Rousseau’nun savunduğu doğal pedagojimitik izleğinin değişik şekilde uygulanmasıdır. Bu yavru kediyi takip etmesi ile Amandine hayatının en önemli dönemlerinden olan ergenlik hakkındaki bilgiyi de doğadan öğrenmiş olur. Bilinçsiz ve rastlantısal bir izlenimle başlayan bu süreç, onun fiziksel ve ruhsal olgunluğa ulaşma yolundaki bir sürece dönecektir.

Amandine aslında Rousseau’daki Emile’in modern zamandaki halidir. Nasıl ki Rousseau Emile’i uygarlaşmış toplumdan ayırıp doğal ortamda yetiştiriyorsa, Tournier de Amandine’i her şeyin düzen içinde olduğu, modern dünyanın kurallarına göre yaşanan bir ortamdan çıkarır ve ona en önemli öğretileri böyle kazandırır.

Annemin evini ve babamın bahçesini seviyorum. Evin içinde sıcaklık her zaman aynı, yaz ve kış. Her mevsimde, bahçenin çimleri iyi biçilmiş ve de yeşiller. Denilebilir ki, annem evde, babam da bahçede gerçek bir düzen yarışı yapıyorlar (Tournier, 1978, s. 34).

Bu ifadeyle yazar, modern dünyanın mantıklı ama sıkıcı yaşamını göz önüne serer. Böyle bir uzamda çocuğun ilgisini çeken sınırlı uyarıcılar bulunur ve bu yüzden çocuğun öğrenme isteğine sekte vurulur. Rousseau, uygar insanların eğitimi, çocuğa meslek kazandırmak için bir araç olarak gördüklerini; kendisinin ise Emile’i eğitirken “ona öğretmek istediğim en iyi meslek yaşamak” (Rousseau, 2014c, s. 22) olduğunu gözler önüne serer. Tournier’nin de okul günlerinden bahsetmeyip, çocuğun merakı ve ilgilerinin öncelik verildiği boş zamanlarından bahsetmesi, aslında bu zamanların çocuk için hiç de boş olmadığını, aksine, öğrenme gereksiniminin en önemli zamanlarını bu süre zarfında gerçekleştirdiğinin altını çizer. Bu da okulun, Rousseau’nun zamanındaki toplumda olduğu gibi, çocuklara yaşamı öğretmek yerine meslek sahibi yapmak amacını güttüğünü anlarız. Tournier, Amandine’in merakının peşinden gitmesiyle mutluluğu ve iç huzurunu bulacağını anlatmak ister. İyi vahşi mitinde de en önemli olan olgu, kendi kendine yeten bir bireye dönüşmek ve kendi sesini duyabilmektir. Rousseau bu bağlamda ebeveynlerin insana kendi seslerini duymada engel olabildiğini düşünür ve “ebeveynlerin seslerinden önce, doğa insan hayatına seslenmeli” (Rousseau, 2014c, s. 22) diye vurgular. Çünkü doğal ortamda insan kendi sesinin yankısını duyabilmektedir. Tournier de, Amandine’nin en mutlu zamanlarının anne ve babası uyurken olduğunun altını çizer. Zira bu zaman diliminde, kendisi bahçenin öbür tarafını keşfetmekle meşguldür ve merakının peşinden giderken ona engel teşkil eden kimse yoktur. Tournier bir anlamda, Rousseau’nun savını doğrular nitelikte bir

anlatımda bulunur ve Amandine için, doğanın onu çağırması, ebeveynlerinin gözetiminde olmasından çok daha cazip gelir, kendi özgürlüğünü onların olmadığı, duvarın diğer tarafındaki doğal ortamda bulur. Üstelik bu anlatımla yazar, doğanın insan tabiatını çekimine alan bir cazibesi olduğunu ve insan ruhunun doğayla iç içe olma isteğini gözler önüne serer.

Amandine'nin vahşi yaşama olan ilgisi aslında kedisi Claude'un çok yavrulamasından sonra, annesinin kedi yavrularını evde barındırmak istememesiyle başlar. Bunun üzerine, Amandine arkadaşlarına bu yavruları vermeye karar verir; ancak hiçbir arkadaşı Kamicha adındaki yavru kediyi istemez. Zira bu kedi diğer kedilere göre daha yabani ve kedi de böyle uygar bir ortama ayak uyduramadığından duvarın öbür tarafına, uygarlığın uzanamadığı bir yere kaçar. Claude, anne kedi, duvarın öbür tarafında kalan yavrusunu beslemek için iki duvar arasında bir hayat sürdürmeye başlar. "Onun [Claude'un] birbirine dokunmayan iki hayatı var, biri duvarın ötesinde, diğeri bizimle babamın bahçesinde, annemin evinde" (Tournier, 1978, s. 38). Claude, anneliğin verdiği merhametle, yavrusunu doğal ortamda başıboş bırakmak istemez, ama sahip olduğu konfordan da vazgeçemediği için duvarın ötesinde yaşamaya cesaret edemez ve bölünmüş bir hayat yaşamaya başlar. Amandine kedisini betimlerken, aslında içinde bulunmuş olduğu ruh durumu hakkında da bize bilgi verir, çünkü o da ailesinin düzenli yaşamından hoşnut olsa da duvarın ardındaki yabancı hayatı merak eder, bu da onu *arafa* bırakır. Bu arada kalmışlık Diderot'un savunduğu tezi hatırlatır; ona göre medeniler için ilkel yaşam sadece bir hülyadan ibarettir. Amandine'nin yaşadığı bu arada kalmışlık hissi Diderot'un bu görüşünü kuvvetlendirir. Ayrıca, kedisi Claude yavrusu için bile olsa, vahşi hayatta yaşamda kalma mücadelesine girmeye cesaret edemez. Çünkü bulunduğu ortamda ona sunulan hizmetten dolayı evcil hale gelir ve doğal yaşamda hayatta kalma yetilerini kaybeder. Diderot, bu yüzden uygarlar için iyi vahşi mitini, deyim yerindeyse, bir fantezi gibi görür, zira edinilmiş alışkanlıklar, medeni dünyadaki konfor insanı gevşekliliğe ve belli bir düzende yaşamaya alıştıtır. Ancak vahşi hayatta, tam bir uyanıklık hali ve duyularını iyi kullanabilme yetisinin bulunması gerekir. Amandine her ne kadar bu hayattan hoşnut kalsa da, o da öykünün sonunda evine geri döner. Her ne kadar, orası onun için kayıp bir cennet olsa ve hatta tekrar böyle bir cennete kavuşacağını umsa da, bir medeni olarak bağlı olduğu yerden de kopamayarak eski düzenini seçer. Bir röportajda Tournier, Amandine karakterinin duvarın ötesine geçmesini şu şekilde betimler: "Metafizik nedir? Meta duvarın öbür tarafı için kullanılabilir, fizik de duvardır. Metafizikçi geçeceği duvarın ötesini görmeye cesaret eden kişidir. Amandine metafiziktir, Platon'dur, Ariston'dur, Plotin'dir, Saint Thomas'dır. Onlar duvarın ötesine gittiler, sarsıcı şeyler gördüler. Daha sonra insanların arasına döndüler, ama bildiler ki hiçbir şey eskisi gibi olmayacak" (Redfern, 1996, s. 30). Bu yolculuk Amandine için bir bilgi kazanımı olsa da bağlı olduğu bir yapı olduğu için duvarın ötesinde yaşamak sadece bir hayal olarak kalır. Amandine için "hiçbir şey eskisi gibi" olmasa da, bulunduğu ortamı değiştiremez.

Amandine için Kamicha ile yakın olmak, onun dünyasına girmek o kadar önemli bir hale gelir ki, durmadan onu gözlemler ve ona nasıl yaklaşacağını düşünür. Bu da duvarın öbür tarafını daha kıymetli hale getirir. “İnanıyorum ki, orda başka şeyler var, bir bahçe, bir ev belki de, Kamicha’nın evi ve bahçesi. İnanıyorum ki, onun cennetini tanısaydım, onun arkadaşlığını kazanmayı daha iyi bilirdim” (Tournier, 1978, s. 39). Amandine, Kamicha için duvarın ötesini bir cennet gibi hayal eder ve bu cennete ulaşmaktaki en büyük engel olarak da aradaki duvarı görür. Bu duvarın varlığı, onun cennete ulaşmasına engel olur ve onun için bir sorun teşkil eder. Montaigne, insanların önündeki engellerin sınırlar olduğunu söyler. Tournier de ise bunu gerçekleştiren şey duvarlardır. Çünkü aynı eserde farklı bir hikâyeye olan *Âdem Ailesi* adlı öyküde de, duvar cennete ulaşmada bir engel olarak görünür. Nasıl Montaigne sınırların kalkmasını isterse, Tournier de duvarların kalkmasını ister. Ayrıca öyküde bu aşamaya kadar Amandine kendi içindeki psikolojik engeli aşmaya çalışır. O engeli aştığında tek engel olan duvarı aşmak kalır. Onu cennete ulaştıracak engeli de aşmaya karar verir. Ayrıca bu mitin ortaya çıkma sebebi olan dünya üzerinde cenneti bulma düşüncesi, Amandine’de de bulunur. Biraz da çocukluğun vermiş olduğu masumiyetle bu arayışın olumlu sonuçlanacağını düşünür. O cennete ulaşmak için kendisini ruhsal ve bedensel olarak hazırlaması gerektiğini fark eder. Bu engelin aşımından sonra, duvarın arkası şehirli bir kız çocuğunun gözüyle anlatılır. “İşte buradayım, Kamicha’nın bahçesinde. Burada burnuma kadar gelen yüksek otlar var” (Tournier, 1978, s. 41). Amandine, ruhsal olarak kayb olduğu bu ortamda, burnuna kadar ulaşan otlarla fiziksel olarak da kaybolur. Babasının her daim biçilmiş çimlerinden çıkıp, uzamış yabancı otların arasında kalmak, onun içindeki keskin değişimi de ifade eder. Çünkü her şeyi bir düzen içinde görmüşken, doğayı doğal seyrinde görmek, insan izinin kaybolduğu bir ormanda yürümek onu ürkütür. Doğanın karşısında tek olmak da onda bir kaybolmuşluk hissi uyandırır, ancak sonrasında Kamicha’yı bulduğunda, bu ortamla uyum içinde oluşunun onu farklı kıldığını anlar ve onun doğal ortamda çok daha kuvvetli olduğunu düşünür.

Tuhaf bir şey, onu babamın bahçesinde gördüğümünden çok daha büyük, çok daha güçlü buldum... Onu neredeyse tanıyamayacaktım. Başka bir bahçede bulunuyor. Tıpkı krallığındaki gerçek bir prens gibi (Tournier, 1978, s. 41-42).

Tournier burada doğa ile uyumlu yaşayan varlıkların ne kadar kuvvetli olduğunu vurgular ve doğanın insanın öz yeterliliğini ve dayanıklılığını arttırdığını savunur. Rousseau’nun söylediği gibi vahşi insanın tek silahı kendisi olduğundan, Tournier de iyi vahşi mitindeki kendine yeten ve birey olan doğal varlık (insan) imgesini Kamicha aracılığı ile verir. Amandine doğada olan mutluluğunu “babamın ince işlenmiş bahçesinden ve annemin cilalı evinden uzakta büyük bir neşeyle doluyum” (Tournier, 1978, s. 42) diye belirtir. Bu ifadeyle Tournier, mutluluğun iyi bakılmış, düzenli ve temiz bir ev ortamında değil doğada olduğunu vurgular. Rousseau’nun da ifade ettiği gibi, “doğa insanı iyi ve mutlu yapar, ama toplum onu bozar ve sefil kılar. (Rousseau, 1868, s.

131). Bu yüzden, Amandine de doğal ortamla buluştuğunda kendini mutlu hisseder. Orada kendi varlığının farkına varmanın ve kendi benliğinin sesini duymanın verdiği şaşkınlık karşısında ağlamasına rağmen, kendisini mutlu hisseder. Bu kendinin farkına varma serüveninde, insanların doğal ortamlarda yaşama arzusunun nedenleri dile getirilmiş olur. Kamicha iyi vahşiyi simgelerken, Amandine de Rousseau'daki Emile gibi sonradan doğal ortamı tanıyıp seven bir karakteri sergiler. Ancak Emile ile arasındaki en önemli fark, Emile Rousseau tarafından eğitilerek doğal hayata uyum sağlarken, Amandine tamamen bu süreci kendi keşfeder ve kendi isteğiyle bu serüvene atılır. Bu da, Amandine'nin doğa ile uyum içinde öz yeterliliği olan bir birey olması yolundaki en önemli adımdır. Bu yolculuk sonunda Amandine ergenliğe adım atar ve aslında kedinin de dişi olduğunu fark ederek cinsel kimlik gelişimini de tamamlar. Yavru kedinin adını bu yüzden Kamichatte olarak değiştirir.

Bu eserde Amandine'nin ergenliği tamamen doğayı gözlem yoluyla öğrenmesi doğal pedagoji vurgusunu öne çıkarır. Ayrıca Tournier, modern eğitimdeki aksaklıkları gözler önüne serer. Çünkü Amandine, diğer günlerinde heyecan veren bir etkinlikler bulamadığından, sadece okulun olmadığı ya da yarım gün olduğu günlerdeki olayları anlatır. Kendi gözlemleriyle ulaştığı sonuçlar onun için çok daha ilgi çekici olur. Tournier bu mitik izleği kullanırken, eğitimin doğayla özdeşleştirilmesine dikkat çekmek ister.

Sonuç

Michel Tournier'nin yapıtında bir kız çocuğu aracılığıyla uygar toplumu eleştirdiğini saptadığımız bu çalışmada, iyi vahşi mitinin Rönesans çağında kalmadığını, hala etkisini gösterdiğini görürüz. Okulun olmadığı günlerdeki, çocuğun doğal yaşamla olan deneyimlerinin ve bu deneyimler sayesinde duygusal ve kişisel gelişiminin olumlu şekillendiğini fark ediyoruz. Doğanın Amandine'i eğitmesi, ergenliği ve ona özerk bir birey olmasını öğretmesi, doğal pedagojinin Tournier tarafından da önemli olduğu kanısını ortaya çıkarır. Claude'un peşine düşerek geçtiği ve daha önce görmediği yer olan duvarın ötesi, Amandine için bir cennet imgesine dönüşür ve oraya ulaşmak onun için elzem hale gelir. Amandine'in aradığı cennet düzenli, her şeyin tek elden çıkmış gibi tertipli bir yerin aksine doğal, insan elinin değmediği bir uzamda olabilir. Bu yüzden duvarın arkasına geçmek, onun için cennete erişmek kadar değerlidir. Duvarın ötesine ulaştığında Claude için kullandığı betimlemelerle, doğal ortamda, öz yeterlilik kazanmış varlıkların daha güçlü olduğunu fark eder ve Amandine de bu küçük yolculuk sonrası kendine yetebilmeyi ve kendini mutlu edebilmeyi öğrenir. Ancak bu doğal ortam her ne kadar onun için kayıp bir cennet olsa da, medeni dünyaya prangalaşmış olmaktan dolayı, burada barınamaz ve doğal ortamda yaşamak sadece bir fantezi olarak kalır. Bu anlatı ve mitik izleklerin hepsi bizi iyi vahşi mitine götürür ve eserin bu mitle örüntülü olduğunu görürüz. Tournier bu eserde unutulmaya yüz tutmuş bir miti yeniden canlandırarak -kendi deyişiyle- yazar olarak görevini yapar ve eserindeki mitik izleklerle okuması kolay, anlatımı derin bir eser ortaya koyar.

KAYNAKÇA

- Brunel, P. (1992). *Mytho critique. Théorie et parcours*. Paris: PUF
- Diderot, D. (1955). *Supplément au voyage de Bougainville*. Genève: Droz.
- Durand, G. (1972). *Le voyage et la chambre dans l'œuvre de Xavier de Maistre*. In: *Romantisme, Voyager doit être un travail sérieux*, 4, 76-89.
- (1996a). *Introduction à la mythodologie. Mythes et sociétés*. Paris: Editions Albin Michel.
- (1996b). *Champs de l'imaginaire*. Grenoble: ELLUG.
- Eliade, M. (1957). *Mythes, rêves et mystères*. Paris: Gallimard.
- Montaigne, M. de (2008). *Les Essais, Livre I*. (Trad. Moderne: Guy de Perron). Léogéats.
- Mrozowicki, M. (1999). *Le thème de l'exclusion dans l'œuvre de Michel Tournier*. In: Jacqueline SESSA, *Figures de l'exclu*. Saint-Étienne: Publications de l'Université Saint-Étienne.
- Redfern, W. (1996). *Michel Tournier, Le coq de bruyère*. Cranbury: Associated University Presses.
- Rousseau, J. J. (1868). *Œuvres complètes de J. J. Rousseau*. (Tome quatrième). Paris: Firmin Didot Frères, Fils et Cie.
- (2012). *Toplum Sözleşmesi*. (Çev. Vedat Günyol). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- (2014a). *Discours sur l'origine et les fondements de l'inégalité parmi les hommes*. Édition augmentée, Arvensa Éditions (édition numérique).
- (2014b). *Discours sur les sciences et les arts*. Édition augmentée, Arvensa Éditions (édition numérique).
- (2014c). *Émile ou de l'éducation*. Édition augmentée, Arvensa Éditions (édition numérique).
- Tournier, M. (1977). *Le vent Paraclét*. Paris: Gallimard.
- (1978). *Le coq de bruyère*. Paris: Gallimard.
- Le Huff Post avec AFP «L'écrivain Michel Tournier est mort à l'âge de 91 ans»
Erişim tarihi: 06 Nisan 2016, http://www.huffingtonpost.fr/2016/01/18/michel-tournier-mort-91-ans_n_9011410.html.